

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

«Соціальна та демографічна статистика та моніторинг»

2019 – 2020 навчальний рік

Освітня програма: «Соціальна робота та соціальна педагогіка».

Спеціальність: 231 Соціальна робота.

Галузь знань: 23 Соціальна робота.

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський).

Викладач	Попова Анастасія Сергіївна, к.пед.н., ст. викладач кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти
Посилання на сайт	https://edu.bdpu.org/course/view.php?id=166 https://dspace.bdpu.org/handle/123456789/1139
Контактний телефон	050 335 99 68
E-mail викладача	kovaleva.anastasia.45@gmail.com
Графік консультацій	вівторок: 12.00-14.00; четвер: 12.00-14.00

Обсяг курсу на поточний навчальний рік

Форма навчання	Кількість кредитів/годин	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота	Звітність
денна	3/90				залік
заочна		10	6	74	

Семестр: VI семестр.

Мова навчання: українська.

Ключові слова: демографія, соціальна статистика, соціальний моніторинг.

Мета курсу: сформувати систему знань про відтворення населення та його основні закономірності; про закономірності й тенденції, що складаються у соціальній сфері життя суспільства; вивчити масові соціальні явища і процеси; опанувати методи їх кількісної оцінки й аналізу; встановити й вимірити взаємозв'язки демографічних і соціальних процесів; набути навички їх моделювання й оцінки перспектив, а також впливу на суспільний розвиток.

Предмет курсу: теоретико-практичний аспект здійснення демографічного та статистичного аналізу на основі моніторингових досліджень у контексті соціальної роботи.

Компетентності та програмні результати навчання:

Програмні компетентності:

ЗК-7 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ФК-8 Здатність до диференціювання видів професійної документації та ведення.

Результати навчання:

ПР-5 Здатен аналізувати соціальні відносини, соціальні проблеми конкретного соціального оточення, умови функціонування.

ПР-9 Здатен упорядковувати та інтегрувати доцільні технології соціальної допомоги та соціального захисту.

Зміст курсу:

Тема 1. Основи демографії

Історія розвитку та становлення демографії як науки. Предмет, об'єкт, завдання та основні категорії демографії. Методологія демографії. Джерела інформації демографічної науки.

Історія становлення і розвитку демографічних знань в Україні. Теорія демографічного переходу і її значення. Демографічний перехід в Україні. Сучасна демографічна картина в Україні період від незалежності до сьогодні.

Поняття та показники чисельності населення. Структура населення. Поняття статево-вікової структури населення. Показники віку. Поняття шлюбно-сімейної структури населення. Показники шлюбності та розлучуваності.

Демографічні структури. Поняття первинного, вторинного і третинного співвідношення статей. Старіння населення: визначення, види, причини, способи вимірювання. Демографічне навантаження населення: поняття, види, способи вимірювання. Шлюбність як демографічна категорія. Фактори розлучуваності.

Тема 2. Демографічні процеси у структурі населення

Поняття відтворення та руху населення. Народжуваність і репродуктивна поведінка населення. Показники народжуваності. Смертність як демографічна категорія. Показники смертності.

Фактори народжуваності. Типи репродуктивної поведінки. Смертність за причинами.

Сутність та види демографічного прогнозу. Методи демографічного прогнозування. Регулювання демографічних процесів. Історія демографічного прогнозування. Математичні методи демографічного прогнозу. Метод компонент у системі демографічного прогнозування. Досвід європейських країн щодо державного регулювання демографічних процесів.

Тема 3. Концептуальні засади соціальної статистики.

Соціальна статистика як наука. Напрямки соціальної статистики. Джерела інформації соціальної статистики. Види рангових коефіцієнтів і правила організації вибіркового статистичного дослідження. Метод статистичних групувань для дослідження соціальної структури суспільства. Сім'я і домогосподарство у системі соціальної статистики. Поняття і види соціальної мобільності.

Категорії «рівень життя населення». Система статистичних показників рівня життя населення. Види і склад доходів населення. Витрати домашніх господарств, їхній склад і структура.

Обстеження умов життя домогосподарств як основна інформаційна база для вивчення рівня життя населення. Статистична оцінка бідності. Соціальні стандарти та гарантії як основа соціальної політики. Диференціація населення за рівнем доходів і показники доходів населення. Витрати домашніх господарств, їхній склад і структура. Споживчий бюджет: суть, види та методи формування.

Тема 4. Соціальна статистика соціальної сфери

Поняття та завдання соціального захисту населення. Види соціального забезпечення і соціальної допомоги. Показники статистики пенсійного забезпечення населення. Показники статистики соціальної допомоги. Статистичне оцінювання стану та ефективності соціального захисту населення.

Поняття потреб і споживчих комплексів. Споживання населення на макрорівні. Нормативи споживання і споживчі бюджети. Показники споживання матеріальних благ. Види послуг і показники їх споживання. Аналіз динаміки рівня споживання матеріальних благ і послуг. Статистичний аналіз впливу факторів на динаміку споживання.

Основні методологічні положення щодо ставлення суспільства до чинної в Україні системи соціальної допомоги й оцінки її ефективності. Система статистичних показників, які розробляються за результатами опитування населення щодо ефективності програм соціальної допомоги. Правила проведення статистичного дослідження.

Поняття, склад та завдання статистики охорони здоров'я та медичного обслуговування. Особливості статистичного вивчення ресурсної бази охорони здоров'я. Показники статистики здоров'я населення. Показники стану медичного обслуговування населення.

Тема 5. Соціальний моніторинг: технологічний аспект

Загальна характеристика соціального моніторингу, його завдання, функції та принципи. Класифікація видів моніторингу. Організації, які здійснюють моніторингові дослідження в Україні і світі. Методи здійснення соціального моніторингу. Структурно-логічна схема проведення соціального моніторингу.

Кількісні технології соціальних досліджень (статистичні, соціологічні). Якісні технології соціальних досліджень (соціологічні, соціально-психологічні, психологічні та ін.). Комплексні та інтегративні технології соціальних досліджень (комплексна соціальна експертиза, комплексні локальні та регіональні моніторингові дослідження, методика швидкої оцінки проблем мікросоціуму, метод «проблемного колеса» та ін.). Альтернативні технології соціальних моніторингових досліджень (секретні, парапсихологічні тощо).

Тема 6. Соціальний моніторинг у системі соціальної роботи

Соціальний моніторинг у соціальній роботі. Соціально-статистична діагностика у системі соціальної роботи. Моніторинг та оцінка якості соціальних послуг. Моніторинг соціальних програм.

Поняття соціальної експертизи. Функції соціальної експертизи: діагностична, інформаційно-контрольна, прогностична, проектувальна. Специфіка соціальної експертизи і межі її застосування. Мета соціальної експертизи. Суб'єкти соціальної експертизи. Порядок замовлення соціальної експертизи. Методика підбору експертів. Організаційні моделі соціальної експертизи: «рецензія», «моніторинг», «проект» та ін.: суть, критерії, етапи, позитивні моменти та недоліки. Підготовка експертного висновку (експертного спостереження, проектної розробки). Ефективність соціальної експертизи: умови, оцінка.

Методи навчання: словесні (пояснення, розповідь, лекція, семінари бесіда; наочні (ілюстрування за допомогою електронного опорного конспекту); практичні: (вправи, дослідження); методи стимулювання навчальної діяльності (метод навчальної дискусії, метод опори на життєвий досвід здобувачів, створення ситуацій пізнавальної новизни); методи контролю і самоконтролю (метод усного контролю (метод письмового контролю, метод тестового контролю).

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): навчальний курс складається з лекцій, семінарських занять, самостійної та індивідуальної роботи. Лекційні заняття передбачають ведення письмового конспекту. Підготовка семінарських занять передбачає усне опрацювання теоретичних питань та дискусію за темою. Підготовка завдань до самостійних та індивідуальних робіт здійснюється у друкованому вигляді (формат Microsoft Word або Power Point (де необхідно) за визначеним шаблоном та передбачає усне опитування здобувачів протягом семінарського заняття до теми або на груповій/індивідуальній консультації.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: *технічне* (комп'ютер, проектор); *програмне* (Microsoft Office: Power Point, Word, Moodle, репозитарій); *наочність* (презентації у форматі Power Point).

Система оцінювання та вимоги:

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота						Залік	Сума	
Тема 1		Тема 2		Тема 3				
1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	3.2	Середнє арифметичне за поточну роботу (максимально 50 балів)	50	100
25		25		25				
Тема 4		Тема 5		Тема 6				
4.1	4.2	5.1	5.2	6.1	6.2			
25		25		25				

Система нарахування рейтингових балів (поточний контроль¹)

№	Вид робіт за темами	Бали рейтингу (денна форма)	Бали рейтингу (заочна форма)
1	Тема 1.		
1.1.	Відповідь на семінарському занятті (2 години)	0 - 5	0 - 5
1.2.	Доповнення на семінарському занятті	0 - 2	0 - 2
1.3.	Виконання самостійної роботи до теми 1: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними;	0 - 10	0 - 10
1.4.	Виконання ІНДЗ до теми 1: - Підготовка презентації за обраною темою.	0 - 10	0 - 10

¹ Детальний розподіл балів та критерії оцінювання до кожного виду робіт представлено у «Системі оцінювання» та розміщений на електронній платформі підтримки навчання Moodle БДПУ

Максимум за тему 1		25 балів	
Тема 2			
2.1.	Відповідь на семінарському занятті 2.1. (2 години)	0 - 5	0 - 5
2.2.	Доповнення на семінарському занятті	0 - 2	0 - 2
2.3.	Виконання самостійної роботи до теми 2: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 - 5	0 - 5
2.4.	Виконання ІНДЗ до теми 2: - Словник термінів. - Таблиця; - Аналітичні завдання.	0 - 15 0 - 5 0 - 5 0 - 5	0 - 15 0 - 5 0 - 5 0 - 5
Максимум за тему 2		25 балів	
Тема 3			
3.1.	Відповідь на семінарському занятті (2 години)	0 - 5	-
3.2.	Доповнення на семінарському занятті	0 - 2	-
3.3.	Виконання самостійної роботи до теми 3: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 - 5	0 - 10
3.4.	Виконання ІНДЗ до теми 3: - Аналітичні завдання у вигляді таблиці (за кожне по 5 бали, всього 3)	0 - 15 0 - 5*3	0 - 15 0 - 5*3
Максимум за тему 3		25 балів	
Тема 4			
4.1.	Відповідь на семінарському занятті (2 години)	0 - 5	0 - 5
4.2.	Доповнення на семінарському занятті	0 - 2	0 - 2
4.3.	Виконання самостійної роботи до теми 4: • Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 - 10	0 - 10
4.4.	Виконання ІНДЗ до теми 4: • Аналітичне завдання у вигляді таблиці/інфографіки.	0 - 10	0 - 10
Максимум за тему 4		25 балів	
Тема 5			
5.1.	Відповідь на семінарському занятті (2 години)	0 - 5	-
5.2.	Доповнення на семінарському занятті	0 - 2	-
5.3.	Виконання самостійної роботи до теми 5: • Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 - 5	0 - 10
5.4.	Виконання ІНДЗ до теми 5: • Розроблений алгоритм+розроблена до нього презентація	0 - 15 0 - 10+ 0 - 5	0 - 15 0 - 10+ 0 - 5
Максимум за тему 5		25 балів	
Тема 6			
6.1.	Відповідь на семінарському занятті (2 години)	0 - 5	-
6.2.	Доповнення на семінарському занятті	0 - 2	-
6.3.	Виконання самостійної роботи до теми 6: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 - 10	0 - 10
6.4.	Виконання ІНДЗ до теми 6: - Аналітичне завдання.	0 - 10	0 - 15
Максимум за тему 6		25 балів	

За підсумками навчання за один семестр здобувач вищої освіти може отримати 100 балів (50 балів² – поточне оцінювання + 50 балів – контрольне оцінювання (залік).

Підсумкова кількість балів визначається за формулою:

$$m = \frac{3K_1 + 3K_2 + 3K_3 + 3K_4}{n} + 50 = 100$$

де m – кількість набраних балів за вивчений курс;

n – кількість залікових кредитів;

50 балів – екзамен або залік.

Загальна кількість балів за вивчений курс обчислюється таким чином: підраховується кількість балів, набраних під час поточного контролю за всіма заліковими кредитами, та ділиться на загальну кількість кредитів (визначається середній арифметичний бал). Потім до отриманого показника додаються бали, набрані під час заліку.

² Мінімальний допуск до заліку здобувача можливий за умови набрання ним 35 балів за виконанні роботи протягом семестру.

Сума балів за всі види освітньої діяльності		Оцінка за національною шкалою
90-100	A	зараховано
78-89	B	
65-77	C	
58-64	D	
50-57	E	
35-49	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Список рекомендованих джерел:

1. Підгорний А. З., Самоєнкова О. В., Ольвінська Ю. О., Вітковська К. В. Соціально-демографічна статистика: Підручник // За заг. ред. канд. екон. наук, професора А. З. Підгорного. Одеса : ФОП Гуляєва В. М., 2016. 424 с.
2. Борисова, Ю. В. Посібник до вивчення дисципліни «Соціальна і демографічна статистика» [Текст] / Ю.В.Борисова. Д.: РВВ ДНУ, 2016. 32 с.
3. Соціальні індикатори рівня життя населення. Статистичний збірник. К. : Державна служба статистики України, 2015. 204 с.
4. Самоєнкова, О. В. Економічна статистика : навчальний посібник / О. В. Самоєнкова, Ю. О. Ольвінська. Одеса : ОДЕУ, 2010. 182 с.
5. Самоєнкова, О. В. Соціальна статистика : навчальний посібник / О. В. Самоєнкова, Ю. О. Ольвінська. Одес: ОДЕУ, 2009. 102 с.
6. Соціальний моніторинг // Інтернет портал Соціальна робота. Збірник статей [Електронний ресурс]. 2010. Режим доступу: <http://www.sottekst.ua>
7. Соціологія соціальної роботи: теорія та практика», авторами якого є М. Лукашевич та Ф. Шандор (Соціологія соціальної роботи: теорія та практика: Підручник. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2018. 232 с.

Інформаційні ресурси:

1. Бібліотека БДПУ <http://edu.bdpu.org>
2. Сайт БДПУ <http://bdpu.org>
3. Медіатека ФДССО.
4. Державний комітет статистики України. Офіційний сайт (урядовий портал) <http://www.ukrstat.gov.ua/>